

Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling, Duinen Schiermonnikoog, Lieftingsbroek, Fochteloërveen, Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Bergvennen & Brecklenkampse Veld, Aamsveen, Wooldse Veen, Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

Artikel 1

1. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-004, Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Terschelling** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H2180   Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit zijn aan artikel 1 de volgende habitatypes toegevoegd:
H1320   Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
H6410   Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 2

4. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-006, Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Schiermonnikoog** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H2140   *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*
5. In het in het vorige lid bedoelde besluit zijn aan artikel 1 de volgende habitatypes toegevoegd:
H1310   Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp.
                 en andere zoutminnende soorten
H1330   Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
6. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 3

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-021; Stcrt. 2013,14643) tot aanwijzing van **Lieftingsbroek** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H91E0   * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit is aan artikel 1 het volgende habitatype toegevoegd:
H91D0   *Veenbossen
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 4

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-023; Stcrt. 2013,14643) tot aanwijzing van **Fochteloërveen** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit is aan artikel 1 het volgende habitatype toegevoegd:
H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 5

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-025; Stcrt. 2013,19978) tot aanwijzing van **Drentsche Aa-gebied** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling voor het volgende habitatype gewijzigd:
H7140 Overgangs- en trilveen
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit zijn aan artikel 1 de volgende habitatypes toegevoegd:
H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 6

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-026; Stcrt. 2013,12211) tot aanwijzing van **Drouwenerzand** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het vorige lid bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 7

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-046; Stcrt. 2013,14643) tot aanwijzing van **Bergvennen & Brecklenkampse Veld** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit is aan artikel 1 het volgende habitatype toegevoegd:
H91D0 *Veenbossen
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 8

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-055; Stcrt. 2013,14643) tot aanwijzing van **Aamsveen** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H91D0 *Veenbossen
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit zijn aan artikel 1 de volgende habitatypes toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H7110 *Actief hoogveen
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 9

1. In het besluit van 11 juni 2014 (PDN/2014-061; Stcrt. 2014,17732) tot aanwijzing van **Wooldse Veen** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H91D0 *Veenbossen
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit is aan artikel 1 het volgende habitatype toegevoegd:
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 10

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-132; Stcrt. 2013,14643) tot aanwijzing van **Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling voor het volgende habitatype gewijzigd:
H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit is aan artikel 1 het volgende habitatype toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 11

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-136; Stcrt. 2013,19978) tot aanwijzing van **Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux** als Natura 2000-gebied is het volgende habitatype verwijderd:
H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
2. In het in het vorige lid bedoelde besluit zijn aan artikel 1 de volgende habitatypes toegevoegd:
H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
H7140 Overgangs- en trilveen
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 11

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit wijzigingsbesluit treedt in werking op de dag na de bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijkema
d.d. 28 mei 2015

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting behorende bij het besluit tot wijziging van de besluiten waarmee Duinen Terschelling, Duinen Schiermonnikoog, Lieftingsbroek, Fochteloërveen, Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Bergvennen & Brecklenkampse Veld, Aamsveen, Wooldse Veen, Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek, en Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux zijn aangewezen als Natura 2000-gebied

Inleiding

1. Bij de vaststelling van de habitattypenkaarten die in het kader van de samenstelling van de beheerplannen worden vervaardigd, blijkt in een aantal gevallen dat er in de aanwijzingsbesluiten instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen voor habitattypen die in het gebied niet voorkomen. Deze waarden waren ook bij de aanmelding (2003) niet aanwezig. De consequentie hiervan is dat er maatregelen zouden moeten worden getroffen ter behoud, uitbreiding of verbetering van afwezige waarden. Dit is een onwenselijke situatie, omdat behoud en eventuele uitbreiding en verbetering uitgaan van de aanwezigheid van het betreffende habitatype. Dit wijzigingsbesluit dient ertoe om dergelijke afwezige waarden en de daarvoor gestelde doelen uit de besluiten te verwijderen. Het omgekeerde komt ook voor: tijdens het in kaart brengen van de habitattypen is de aanwezigheid van waarden vastgesteld die niet in het aanwijzingsbesluit zijn opgenomen. Die waarden worden middels dit besluit toegevoegd aan de gebieden waar ook waarden moeten worden verwijderd.
2. In deze nota van toelichting worden per gebied de noodzakelijke wijzigingen in de betreffende nota's van toelichting opgesomd waaronder de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen voor eerder niet onderkende waarden. Dit betreft achtereenvolgens: wijziging van de in het gebied aanwezige waarden (paragraaf 4.3), verwijdering en toevoeging van instandhoudingsdoelstellingen voor de verwijderde en toegevoegde waarden (5.3), onderbouwing voor de verwijderde en toegevoegde waarden (bijlage B.1) en toelichting op de toewijzing van de instandhoudingsdoelstellingen (bijlage B.4). In de tabel in de volgende paragraaf is een overzicht opgenomen van de aangebrachte wijzigingen. Verwijzingen naar habitattypen of subtypen die middels dit besluit zijn vervallen, in paragraaf 4.4 van de nota van toelichting van de oorspronkelijke aanwijzingen zijn hiermede ook vervallen.
3. Ten opzichte van het ontwerp is aan de Nota van toelichting een bijlage toegevoegd, die integraal onderdeel uitmaakt van het besluit. De bijlage omvat de nota van antwoord op de ontvangen zienswijzen. Dit betreft ook een nadere onderbouwing van het besluit. In totaal zijn in het kader van de terinzagelegging van het ontwerp acht zienswijzen ingediend die betrekking hebben op vijf van de 11 gebieden waarop dit wijzigingsbesluit betrekking heeft. In twee gevallen hebben de ingediende zienswijzen geleid tot aanpassing van het besluit (anders dan verbetering en aanvulling van de motivering). In het Natura 2000-gebied Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) is één van de twee toe te voegen habitattypen (H3160) komen te vervallen. Hetzelfde geldt voor één van de vijf voorgenomen toevoegingen (H9190) in het Natura 2000-gebied Aamsveen (055). Voor de overige wijzigingen in de instandhoudingsdoelstellingen geven de ingediende zienswijzen geen aanleiding om het ontwerpbesluit aan te passen.

4. Overzicht van de aangebrachte wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen (aangeduid als “doelen”).

N2k-nr	Natura 2000-gebied	Aard van de wijziging(en)
004	Duinen Terschelling	Verwijdering subtype 2180C (door wijziging doel H2180) Toevoeging doelen H1320 en H6410
006	Duinen Schiermonnikoog	Verwijdering doel H2140 Toevoeging doelen H1310B en H1330A
021	Lieftingsbroek	Verwijdering doel H91E0 Toevoeging doel H91D0
023	Fochteloërveen	Verwijdering doel H3160 Toevoeging doel H2320
025	Drentsche Aa-gebied	Verwijdering H7140B (door wijziging doel H7140) Toevoeging doelen H2330 en H9120
026	Drouwenezand	Verwijdering doel H9190
046	Bergvennen & Brecklenkampse veld	Verwijdering doel H2310 Toevoeging doel H91D0
055	Aamsveen	Verwijdering doel H91D0 Toevoeging doelen H3130, H6410, H7110A en H9120
064	Wooldse Veen	Verwijdering doel H91D0 Toevoeging doel H6230
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	Verwijdering subtype H6510B (door wijziging doel H6510) Toevoeging doel H6430
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	Verwijdering doel H5130 Toevoeging doelen H3140, H7140A en H9190

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Terschelling (004) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-004)

5. In de nota van toelichting worden in paragraaf 4.2.1 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Van het volgende habitatype vervalt subtype C (subtypen A en B blijven gehandhaafd):

H2180   Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

- De volgende habitatypen worden toegevoegd:

H1320   Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
Verkorte naam Slijkgrasvelden

H6410   Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
Verkorte naam Blauwgraslanden

6. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2180 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering subtype C):

H2180   **Duinbossen**

Doel   Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A) en duinbossen, *vochtig* (subtype B).

Toelichting   Voor de subtypen droge en vochtige duinbossen geldt dat op Terschelling goede mogelijkheden aanwezig zijn voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Op termijn kan het gebied daarom een grote bijdrage leveren aan het landelijke doel voor beide subtypen. Voor alle waddeneilanden geldt dat de duinbossen vrij jong en nog volop in ontwikkeling zijn.

- Instandhoudingsdoelstellingen voor H1320 en H6410 worden toegevoegd:

H1320   **Slijkgrasvelden**

Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting   Het habitatype dat voorkomt op een dynamische plek in de Cupido's Polder aan de noordzijde van De Boschplaat, kan door afslag bij hoogwater snel weer verdwijnen. Het is daarom niet mogelijk het voorkomen van het habitatype op die plek vast te leggen. Ook bestaat er geen zekerheid dat het elders in de Cupido's Polder weer direct zal ontstaan. Het bereiken van de doelstelling kan daarom worden beoordeeld in samenhang met het voorkomen van het habitatype op de nabijgelegen Boschplaat dat deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

H6410   **Blauwgraslanden**

Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit

7. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

De tekst van het derde punt wordt vervangen:

- In tegenstelling tot de aanwijzing komt het subtype *binnenduintrand* (H2180C) van het habitatype duinbossen te vervallen. De betreffende bosjes, die zijn gelegen in het Fomerumberbos en het Hoornsebos, betreffen jonge loofbosaanplant op plekken waar daarvoor dennenbos was. Er kan dan geen sprake zijn van een klimoprijke bosvegetatie zoals bij de aanwijzing werd verondersteld.

Twee nieuwe punten worden toegevoegd:

- In aanvulling op de aanwijzing (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype slijkgrasvelden (H1320), dat voorkomt in Cupido's Polder ten noorden van de Vierde Duintjes op de

Duinen Terschelling (004)

Boschplaat (1,1 ha). Dit habitatype is in grotere oppervlakte aanwezig op de aangrenzende Boschplaat (ruim 50 ha), dat onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

- In aanvulling op de aanwijzing (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype blauwgraslanden (H6410), dat verspreid voorkomt op een tiental plekken (3,8 ha). Het betreft voornamelijk de rompgemeenschap van blauwe knoop en blauwe zegge (*Carex panicea-Sucissa pratensis*).
8. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:
- Tabel en tekst met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H2180C vervallen.
  - De volgende twee alinea's met betrekking tot de nieuwe habitatypes worden toegevoegd:

H1320 – Slijkgrasvelden					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	A2	doel aangepast ^b
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) In een deel van de gebieden mag het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A)¹.

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling met betrekking tot de oppervlakte sluit hierop aan. De zeer ongunstige kwaliteit van het habitatype in Nederland wordt veroorzaakt door het geheel of vrijwel geheel verdwenen zijn van de belangrijkste typische soort klein slijkgras. Daarvan komen geen goed ontwikkelde vormen meer voor. Het habitatype komt wel veel voor in een vorm met engels slijkgras, waarvan de kwaliteit lager wordt beoordeeld, omdat deze soort die hier niet van nature voorkomt maar in de vorige eeuw is aangeplant. Deze matige vorm ontstaat vaak op plekken waar kwelders eroderen. Daarom mag in een deel van de gebieden het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A). Herstel van de kwaliteit van de door klein slijkgras gedomineerde vormen van het habitatype wordt op dit moment niet als haalbaar gezien, doordat de vegetaties tegenwoordig geheel uit engels slijkgras bestaan. Het landelijk doel is daarom behoud van de kwaliteit. De gebiedsdoelen zijn hiermee in overeenstemming.

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
005	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

¹ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Duinen Terschelling (004)

028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanewater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempeland-West	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitattypen blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"². De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitattypen. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattypen kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattypen.

² De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Duinen Terschelling (004)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Schiermonnikoog (006) als Natura 2000-gebied (besluit van 30 januari 2009, DRZO/2008-006)

9. In de nota van toelichting worden in paragraaf 4.2.1 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Het volgende habitattype (en het vermelde subtype B) vervalt:

H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*

- De volgende habitattypen worden toegevoegd:

H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
Verkorte naam Zilte pionierbegroeiingen

betreft het subtype:

H1310B Zilte pionierbegroeiingen (*zeevetmuur*)

H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
Verkorte naam Schorren en zilte graslanden

betreft het subtype:

H1330A Schorren en zilte graslanden (binnendijks)

10. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H3160 vervalt.
- Instandhoudingsdoelstellingen voor H1310 en H1330 worden toegevoegd:

H1310 Zilte pionierbegroeiingen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B)

Toelichting Het habitattype komt voor op de grens met de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Behoud van de oppervlakte geldt binnen de (sterke) natuurlijke fluctuaties, en de doelstelling kan worden bereikt door behoud van het dynamische landschap met dit habitattype, in het bijzonder op strandvlaktes. Het bereiken van de doelstelling kan worden beoordeeld in samenhang met het voorkomen van het habitattype op het nabijgelegen Groene Strand en de Oosterkwelder die deel uitmaken van resp. de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee. De voorkomens in Duinen Schiermonnikoog vormen een samenhangend geheel met die in beide aangrenzende Natura 2000-gebieden.

H1330 Schorren en zilte graslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A).

Toelichting Het habitattype komt voor op de grens met de Natura 2000-gebieden Waddenzee. Behoud oppervlakte geldt binnen de natuurlijke fluctuaties tengevolge van erosie- en sedimentatie. In het Waddengebied is geen uitbreiding van oppervlakte van toepassing. Het habitattype komt voor ter hoogte van de Westerplas, aan de rand van de Kooiduinen en in de Kobbeduinen (zie bijlage B.1). Het bereiken van de doelstelling kan worden beoordeeld in samenhang met het voorkomen van het habitattype in de aangrenzende delen van Natura 2000-gebied Waddenzee op Schiermonnikoog.

11. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

De tekst van het tweede punt wordt vervangen:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2009) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (H1330A). Het habitattype komt voor langs de wadkant ten zuidoosten van de Westerplas (0,2 ha), aan de oostzijde van de Kooiduinen en in een aantal laagten in de Kobbeduinen (totaal bijna 6 ha). Bij de aanwijzing was aangenomen dat het habitattype alleen in de aan de Waddenzee behorende gebiedsdelen van het eiland voorkomt (ruim 500 ha, waarvan enkele hectaren ten zuiden van de Westerplas).

Duinen Schiermonnikoog (006)

De tekst van het eerste punt wordt vervangen door de volgende twee punten:

- Conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar in aanvulling op de aanwijzing (2009), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype Zilte pionierbegroeiingen. Dit betreft het subtype *zeevetmuur* (H1310B), dat voorkomt aan de noordzijde van de stuifdijk (0,4 ha) en in enkele laagten in de Kobbeduinen (evenals H1330A) (0,3 ha). De vegetatie betreft de plantenassociatie van Strandduizendguldenkruid en Krielparnassia (subassociatie met Aardbeiklaver). Ten noorden van de stuifdijk sluit het voorkomen van het habitatype aan op vergelijkbare vegetaties op het Groene Strand behorend tot het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (ca. 50 ha). Subtype B van het habitatype is ook aanwezig op de Oosterkwelder die grenst aan de Kobbeduinen (ca. 10 ha).
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype zilte pionierbegroeiingen (H1310), *zeekraal* (subtype A) omdat uit de begrenzing blijkt dat dit subtype op dit eiland alleen in de aan de Waddenzee en Noordzeekustzone toegekende gebiedsdelen voorkomt.

Daarnaast wordt een nieuw punt toegevoegd:

- In afwijking van de aanwijzing (2009), is het gebied niet meer aangewezen voor het habitatype *duinheiden met kraaheide (H2140). Blijkens de beschikbare vegetatiekarteringen is het habitatype niet in het aangewezen gebied aanwezig.

12. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H2140 vervalt.
- De volgende twee alinea's met betrekking tot de nieuwe habitattypen worden toegevoegd:

H1310B – Zilte pionierbegroeiingen, zeevetmuur Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

Duinen Schiermonnikoog (006)

H1330A - Schorren en zilte graslanden, buitendijks					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het overgrote deel van dit habitatype is opgenomen in Natura 2000 (>95% landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding is op oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Waddenzee (001) en Westerschelde & Saeftinghe (122) herbergen tezamen meer dan 80% van de landelijke oppervlakte en kunnen daarmee de grootste bijdrage leveren aan de herstelopgave. In de andere gebieden is het habitatype reeds in goede kwaliteit aanwezig (dus behoud is voldoende) of is herstel waarschijnlijk niet mogelijk door de aanleg van de stormvloedkering (Oosterschelde (118)). In het westelijke deel van de Westerschelde wijkt de oppervlakte kwelders sterk af van de natuurlijke situatie. Hier vindt nog steeds afbraak van schorren plaats. Daarom wordt hier uitbreiding van de oppervlakte nagestreefd.

Duinen Schiermonnikoog (006)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Lieftingsbroek (021) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-021)

13. In de nota van toelichting worden in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Het volgende habitatype (en het vermelde subtype C) vervalt:

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

- Het volgende habitatype wordt toegevoegd:

H91D0 *Veenbossen
Verkorte naam Hoogveenbossen

14. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91E0 vervalt.

- Een instandhoudingsdoelstelling voor H91D0 wordt toegevoegd:

H91D0 ***Hoogveenbossen**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype is aanwezig op een vochtige plek in het bos waar het grenst aan elzenbroekbos.

15. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

De tekst van het tweede punt wordt vervangen door de volgende tekst:

- In afwijking van de aanwijzing (2013), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0). Het betreffende bos waaraan dit habitatype was toegekend, staat niet onder beekinvloed, één van de vereisten die op dit habitatype van toepassing zijn.

Daarnaast wordt een nieuw punt toegevoegd:

- In aanvulling op de aanwijzing (2013), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype *hoogveenbossen (H91D0) in de vorm van de plantenassociatie Zompzegge-Berkenbroek (*Carici curtae-Betuletum pubescentis*). Dit is aanwezig op één locatie aan de westzijde (1.200 m²).

16. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H91E0C vervalt.
- De volgende alinea met betrekking tot het nieuwe habitatype wordt toegevoegd:

Lieftingsbroek (021)

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveen kern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Fochteloërveen (023) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-023)

17. In de nota van toelichting worden in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Het volgende habitatype (en het vermelde subtype C) vervalt:

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

- Het volgende habitatype wordt toegevoegd:

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
Verkorte naam Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

18. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H3160 vervalt.
- De instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H2320 wordt toegevoegd:

H2320 **Binnenlandse kraaiheibegroeiingen**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

19. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

De tekst van het tweede punt wordt vervangen door de volgende tekst:

- In afwijking van de aanwijzing (2013), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype dystrofe natuurlijke poelen en meren (H3160). De betreffende vennen blijken alleen voor te komen in het hoogveenlandschap, waar deze vegetatiekundig deel uitmaken van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120).

Daarnaast wordt een nieuw punt toegevoegd:

- In aanvulling op de aanwijzing (2013), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320). De betreffende kraaiheibegroeiingen zijn op enkele plekken in het centraal en oostelijk deel van het hoogveengebied aanwezig (in totaal ca. 3 ha).

20. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H3160 vervalt.
- De volgende alinea met betrekking tot het nieuwe habitatype H2320 wordt toegevoegd:

Fochteloërveen (023)

H2320 – Binnenlandse kraaiheibegroeiingen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenezand	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit

Ruim 50% van het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten op het aspect oppervlakte aan op de landelijke doelstelling. Verbetering van de kwaliteit is lokaal van belang voor herstel van populaties van onder andere levermossen en wolfsklauwen die nationaal bedreigd zijn. Deze doelstelling is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden hiervoor liggen.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Drentsche Aa-gebied (025) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-025)

21. In de nota van toelichting worden in paragraaf 4.2.1 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Van het volgende habitatype vervalt subtype B (subtype A blijft gehandhaafd):

H7140 Overgangs- en trilveen
Verkorte naam Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

- De volgende habitatypen worden toegevoegd:

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
Verkorte naam Zandverstuivingen

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei
(*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst

22. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H7140 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van subtype B):

H7140 Overgangs- en trilvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) .

Toelichting Op sommige locaties komen soortenrijke voorbeelden voor. Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het subtype trilvenen (subtype A). Door de sterke toestroming van grondwater is dit gebied één van de meest kansrijke gebieden voor verder herstel van de betreffende trilveen-begroeiingen. Door de grote variatie in grondwaterkwaliteit kunnen de boven-, midden- en benedenloop elk een specifieke kwaliteit leveren voor dit subtype.

- Instandhoudingsdoelstellingen voor H2330 en H9120 worden toegevoegd:

H2330 Zandverstuivingen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het voorkomen van dit habitatype betreft verstoven terreindelen van het Ballooërveld die mede zijn ontstaan door het voormalige militaire gebruik. De schaal en de omvang van de betreffende plekken zijn te klein om zonder beheer voort te bestaan.

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype is met name aanwezig in De Strubben en de Vijftig Bunder.

23. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

- Het eerste punt wordt door de volgende tekst vervangen:
Conform de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar in aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype zandverstuivingen (H2330). Het habitatype komt met enkele hectaren voor op een aantal plekken in het Ballooërveld.
- De laatste zin van het zevende punt (betreffende het voorkomen van H7140B) vervalt.
- Daarnaast worden nog twee nieuwe punten toegevoegd:

Drentsche Aa-gebied (025)

- In tegenstelling tot de aanwijzing komt het subtype *veenmosrietlanden* (H7140B) van het habitatype overgangs- en trilvenen te vervallen. De betreffende vegetatie komt voor op één plek maar dit betreft een te kleine oppervlakte voor kwalificatie als habitatype (< 100 m²).
- In aanvulling op de aanwijzing is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120) dat verspreid in het gebied voorkomt (ruim 40 ha). De grootste oppervlakten van dit bostype zijn te vinden in de Vijftig Bunder en in De Strubben. In het laatste bosgebied betreft het terreindelen die wat betreft bodemcondities niet voldoen aan de eisen voor het aangrenzende habitatype oude eikenbossen.

24. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tabel en tekst met betrekking tot de doelstelling voor het habitatype H7140B vervallen.
- De volgende twee alinea's met betrekking tot de habitattypen H2330 en H9120 worden toegevoegd:

H2330 – Zandverstuivingen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
017	Bakkeveense Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	conform ontwerp*
026	Drouwenezand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunssummerheide	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van het habitatype zandverstuivingen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zandverstuivingen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De afwisseling van zandverstuivingen met stuifzandheiden met struikhei (H2310) is voor een groot aantal dieren, in het bijzonder vogels, belangrijk. Om deze reden zijn in veel heidegebieden van de hogere zandgronden deze twee habitattypen gecombineerd als doel. Het grootste deel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke doelstelling. In de meeste gebieden waar een behoudsdoelstelling is neergelegd komt het habitatype slechts over een kleine oppervlakte voor en/of lijken de potenties voor herstel gering.

Drentsche Aa-gebied (025)

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan³. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd, waaronder: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In deze gebieden is de kwaliteit van het habitatype reeds goed.

³ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

Drentsche Aa-gebied (025)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Drouwenerzand (026) als Natura 2000-gebied (besluit van 25 april 2013, PDN/2013-026)

25. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:
- Het volgende habitatype vervalt:
H9190 Oude eikenbossen
26. In de nota van toelichting wordt in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijziging aangebracht:
- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H9190 vervalt.
27. In de nota van toelichting wordt in bijlage B.1 de volgende wijziging aangebracht.
Een nieuw punt wordt toegevoegd:
- In tegenstelling tot het aanwijzingsbesluit is het gebied niet meer aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190). Het bosperceel dat tot dit habitatype werd gerekend heeft niet de juiste vegetatiekundige samenstelling. Het betreft geen eiken-berkenbos maar naaldbos.
28. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijziging aangebracht:
- De alinea met betrekking tot de doelstelling voor het habitatype H9190 vervalt.

Drouwenerzand (026)

Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-046)

29. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:

- Het volgende habitatype vervalt:
H2310 Stufzandheiden met struikhei
- Het volgende habitatype wordt toegevoegd:
H91D0 *Veenbossen
Verkorte naam Hoogveenbossen

30. In de nota van toelichting wordt in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijziging aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H2310 vervalt.
- Instandhoudingsdoelstelling voor H91D0 wordt toegevoegd:
H91D0 ***Hoogveenbossen**
Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting Een bosje aan de noordzijde van de Bergvennen betreft dit habitatype.

31. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende punten toegevoegd:

- In afwijking met de aanwijzing (2013) is het gebied niet meer aangewezen voor het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310). De aanwezige struikheivegetaties blijken alle gerekend te moeten worden tot het habitatype droge heiden (H4030). Stuifzandheiden met struikhei zijn beperkt tot bodems die zijn gekarakteriseerd als vlakvaag- of duinvaaggronden (zie het Natura 2000 profielendocument 2008).
- In afwijking van het ontwerp-wijzigingsbesluit (2015) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype zure venen (H3160). Op de habitatypenkaart was oorspronkelijk aan de rand van een ven dat behoort tot het habitatype Zeer zwakgebufferd venen (H3110) een zone opgenomen met een vegetatie die moest worden opgevat als het habitatype Zure venen (H3160). Na de publikatie van het ontwerp-wijzigingsbesluit bleek de feitelijke situatie echter niet goed te zijn geïnterpreteerd. De betreffende vegetatie bleek geen Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos (6RG4), maar een veenmosrijke vorm van de Associatie van Biesvaren en Waterlobelia (6Aa1) en dus behoort ook deze zone tot het habitatype Zeer zwakgebufferd venen (H3110).
- In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype *hoogveenbossen (H91D0), dat aanwezig is aan de noordzijde van de Bergvennen (0,4 ha).

Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046)

32. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H2310 vervalt.
- De volgende alinea met betrekking tot het habitatype H91D0 wordt toegevoegd:

H91D0 – *Hoogveenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
024	Witterveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ongeveer twee derde van de landelijke oppervlakte van het habitatype hoogveenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het habitatype en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het habitatype nagestreefd. In de overige gebieden wordt volstaan met behoud van het habitatype. Bijvoorbeeld in het gebied Maasduinen (145) is het areaal waar het habitatype hoogveenbossen voor kan komen al volledig benut, waardoor er geen mogelijkheden voor uitbreiding zijn. Ook in het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt behoud van het habitatype beoogd. Hier is, gezien de hydrologie, geringe potentie voor het habitatype. In de laagveengebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) en Oostelijke Vechtplassen (095) zijn kleine oppervlakten hoogveenbossen aanwezig, evenals in de Limburgse gebieden Meinweg (149) en Roerdal (150). Er is weinig potentie voor ontwikkeling van het habitatype in deze gebieden. In enkele van deze gebieden is echter wel potentie voor kwaliteitsverbetering. In de gebieden met hoogveenkernen komen hoogveenbossen voor rondom de hoogveenkern op de zandbodem (onder andere in de gebieden Witterveld (024), Witte Veen (054), Wooldse Veen (064)). Aangezien de prioriteit in deze gebieden bij de ontwikkeling van hoogveen ligt en de potenties ter verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte beperkt zijn, wordt hier slechts in beperkte mate gestreefd naar uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering.

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Aamsveen (055) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-055)

33. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:

- Het volgende habitatype vervalt:

H91D0 *Veenbossen

- De volgende habitatypes worden toegevoegd:

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
Verkorte naam Zwak gebufferde vennen

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
Verkorte naam Blauwgraslanden

H7110 *Actief hoogveen
Verkorte naam *Actieve hoogvenen

betreft het subtype:

H7110A *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
Verkorte naam Beuken- eikenbossen met hulst

34. In de nota van toelichting wordt in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt.

- Instandhoudingsdoelstellingen voor H3130, H6410, H7110A, H9120 en H9190 worden toegevoegd:

H3130 **Zwak gebufferde vennen**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype is aanwezig in een poel in het zuidwesten van het gebied

H6410 **Blauwgraslanden**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitattype komt voor op één plek ten noorden van de hoogveenkern.

H7110 ***Actieve hoogvenen**

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A).

Toelichting Het voorkomen van het actief hoogveen, zoals in 2013 vastgesteld, is van redelijke kwaliteit. De plek heeft een grillige buitengrens die tussen nattere en drogere delen doorloopt. Een deel bestaat uit een goed ontwikkelde drijftil met veel bultvormers. Naast veel wrattig veenmos, gewone dophei en veenpluis komt ook pijpenstrootje voor, eenarig wollegras, enkele bulten met hoogveenmos en gewoon veenmos. Ook andere locaties zijn kansrijk voor het ontstaan van actief hoogveen. Alle locaties liggen aan de westkant van het veengebied tegen het Middenpad aan. Dit is het veengedeelte waar de veenlaag steeds dunner wordt en uitwigt tegen de keileemlaag en de minerale gronden richting de Glanerbeek. Er komen drijftillen van ca. 50 m² met een goed ontwikkelde vegetatie.

H9120 **Beuken-eikenbossen met hulst**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitattype komt in kleine oppervlakte voor in het westen van het gebied.

- In de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling van het habitattype herstellende hoogvenen (H7120) vervallen de laatste twee zinnen.

35. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht.

- De tekst van het eerste punt wordt vervangen door de volgende tekst:
In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). In het ontwerpbesluit (2007) was voor dit habitattype een zg. complementair (ontwikkel)doel opgenomen, maar dit is in het aanwijzingsbesluit van mei 2013 vervallen⁴. Uit een in maart 2013 uitgevoerde veldinventarisatie⁵ is echter gebleken dat dit habitattype op één plek in het hoogveengebied aanwezig is (ruim 800 m²).
- Daarnaast worden vijf nieuwe punten toegevoegd:
  - In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype zwak gebufferde vennen (H3130) dat voorkomt in een poel in het zuidwesten van het gebied (0,1 ha). Het betreft de plantenassociatie van Vlottende bies (*Scirpetum fluitantis*).
  - In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype blauwgraslanden (H6410) dat voorkomt op één plek ten noorden van de hoogveen kern (0,4 ha). Het blauwgrasland betreft de rompgemeenschap van blauwe zegge en blauwe knoop (*Carex panicea-Sucissa pratensis*).
  - In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype beuken- en eikenbossen (H9120) dat op enkele plekken aanwezig is aan de westzijde van het gebied langs de Glanerbeekweg (1,8 ha). In het betreffende bos komen kenmerkende soorten als dalkruid, hulst en wilde kamperfoelie voor.
  - In afwijking van het ontwerp voor dit wijzigingsbesluit (2014) is het gebied niet aangewezen voor het habitattype Oude eikenbossen (H9190). Het voorkomen was onder meer gebaseerd op de aanwezigheid van een oude bosgroeiplaats. Op de plekken in het Aamsveen die op de habitattypenkaart van 2013 zijn aangeduid als het habitattype Oude eikenbossen (H9190), blijken kenmerkende plantensoorten voor oude bosgroeiplaatsen te ontbreken. Dit betekent dat de waardering "oude bosgroeiplaats" niet kan worden gehandhaafd en H9190 niet aanwezig is (zie ook toelichting in de bijlage onder Aamsveen).
  - In afwijking van de aanwijzing (2013) is het gebied niet aangewezen voor het habitattype hoogveenbossen (H91D0). Het betreffende berkenbroek is beperkt tot het hoogveenlandschap, waar deze deel uitmaakt van het habitattype herstellende hoogvenen (H7120).

⁴ De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom was dit doel niet opgenomen in het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit.

⁵ Jansen, A.J.M., Ketelaar, R., Limpens, J., Schouten, M.G. & Tweel-Groot, 2013. Kartering van de habitattypen Actieve en Herstellende hoogvenen in Nederland. Bosschap, Driebergen.

36. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:
- De alinea met betrekking tot de doelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt.
  - De volgende vijf alinea's met betrekking tot de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen H3130, H6410, H7110A, H9120 en H9190 worden toegevoegd:

H3130 – Zwakgebufferde vennen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud ^a	behoud	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
057	Veluwe	behoud	behoud	C	conform ontwerp
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype zure vennen (H3160) is toegestaan⁶.

Het habitatype zwakgebufferde vennen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Ongeveer een derde van dit habitatype is opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De uitbreidingsopgave is neergelegd in de gebieden waar de beste mogelijkheden zijn en/of die in de toekomst een grote bijdrage kunnen leveren aan het landelijk doel (bijvoorbeeld Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)). In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld voor de oppervlakte wordt uitbreiding nagenoeg niet mogelijk geacht omdat het habitatype bijvoorbeeld voorkomt in geïsoleerde poelen en er van nature geen nieuwe vennen bij zullen komen (Dwingelderveld (030), Boetelerveld (041), Dinkelland (049), Veluwe (057), Landgoederen Brummen (058), Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Boschhuizerbergen (144)), of omdat het habitatype al over een grote oppervlakte voorkomt (Kempenland-West (135)). Ook de landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd

⁶ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Aamsveen (055)

in de gebieden waar de potentie het hoogst is. In de gebieden waar een behoudopgave is gesteld komt het habitatype mogelijk al in voldoende kwaliteit voor (Veluwe), in een aantal gevallen door recentelijke herstelwerkzaamheden (Regte Heide & Riels Laag (134), Boschhuizerbergen, Sarsven en De Banen (146)). In de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen zijn de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering nog onzeker. In vennen waar de habitattypen zeer zwakgebufferde vennen (H3110) en zwakgebufferde vennen (H3130) samen voorkomen, dient het beheer vooral gericht te zijn op het meer zeldzame en meer bedreigde habitatype zeer zwakgebufferde vennen (H3110).

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
005	Duinen Terschelling	Behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	Behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
021	Lieftingsbroek	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	Behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	Behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	Behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	Behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	Behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	Behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
135	Kempensland-West	Behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"⁷. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype.

H7110A – *Actieve hoogvenen, hoogveenlandschap					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage*	Besluit
023	Fochteloërveen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
024	Witterveld	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
040	Engbertsdijksvenen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
043	Wierdense Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

(*) relatieve bijdragen aangepast aan landelijke de veldinventarisatie van dit habitatype in alle in aanmerking komende Natura 2000-gebieden die is uitgevoerd in de winter 2012/2013

Voor het habitatype actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A), geldt dat het grootste deel in Nederland is opgenomen binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Uit de Europese definitie van het habitatype herstellend hoogveen (H7120) blijkt dat met de verbetering van dit habitatype regeneratie van actief hoogveen (H7110) wordt beoogd. Verbetering van kwaliteit van de in de gebieden aanwezige herstellende hoogvenen zal uiteindelijk moeten leiden tot (verdere) ontwikkeling, uitbreiding en kwaliteitsverbetering van dit habitatype.

⁷ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Aamsveen (055)

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
143	Zeldersche Driessen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
149	Meinweg	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
154	Geleenbeekdal	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁸. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd, waaronder: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In deze gebieden is de kwaliteit van het habitatype reeds goed.

⁸ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Wooldse Veen (064) als Natura 2000-gebied (besluit van 11 juni 2014, PDN/2014-064)

37. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:

- Het volgende habitatype vervalt:

H91D0 *Veenbossen

- Het volgende habitatype wordt toegevoegd:

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van s submontane gebieden in het binnenland van Europa)
Verkorte naam *Heischrale graslanden

38. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt.

- Een instandhoudingsdoelstelling voor H6230 wordt toegevoegd:

H6230 *Heischrale graslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit

Toelichting Ten gunste van verbetering kwaliteit van herstellend hoogveen (H7120) en uitbreiding omvang actief hoogveen (H7110A) is tijdelijke afname toegestaan. Door hydrologisch herstel van het hoogveen is het niet uitgesloten dat de abiotische omstandigheden op de betreffende plek zodanig wijzigt dat deze ongeschikt wordt voor het habitatype. Er is dan nog voldoende ruimte elders in het gebied om het type te laten ontwikkelen.

39. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

Er worden twee nieuwe punten toegevoegd:

- In afwijking van de aanwijzing (2013), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype hoogveenbossen (H91D0). Het betreffende bos blijkt alleen voor te komen in het hoogveenlandschap, waar het vegetatiekundig deel uitmaakt van het habitatype herstellende hoogvenen (H7120).
- In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype *heischrale graslanden (H6230), dat in het noorden van het gebied voorkomt (180 m²).

40. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de doelstelling voor het habitatype H91D0 vervalt.
- De volgende alinea over de instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H6230 wordt toegevoegd:

Wooldse Veen (064)

H6230 – *Heischrale graslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
026	Drouwenenzand	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	aanwijzingsbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidige voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland).

Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132) als Natura 2000-gebied (besluit van 23 mei 2013, PDN/2013-132)

41. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2.1 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijzigingen aangebracht:

- Van het volgende habitattype vervalt subtype B (subtype A blijft gehandhaafd):

H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

- Het volgende habitattype wordt toegevoegd:

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft de subtypen:

H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)

42. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H26510 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering subtype B):

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (subtype A)

Toelichting Het habitattype komt goed ontwikkeld in kleine oppervlakte voor rond de Moerputten en op het oevertalud van het Drongelens Kanaal. In combinatie met lintvormige voorkomens in bermen die niet tot het habitattype worden gerekend, is dit habitattype van belang als leefgebied voor Pimpernelblauwtje en Donker pimpernelblauwtje

- De instandhoudingsdoelstelling voor H6430A wordt toegevoegd:

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A)

Toelichting Het habitattype komt in kleine oppervlakte voor in het zuidelijk deel van de Moerputten. Hier komt ook *Moeraslathyrus* voor, een bijzondere soort van moerassige ruigten. Het habitattype is van belang als leefgebied van het Donker pimpernelblauwtje.

43. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

De volgende twee punten worden toegevoegd:

- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing (2013) is het gebied niet meer aangewezen voor het habitattype Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (subtype B). De aanwezige grasvegetaties met grote pimpernel voldoen niet aan de definitie van de plantenassociatie van grote pimpernel en weidekervel, één van de associaties die tot subtype B wordt gerekend.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitattype ruigten en zomen (H6430) waarvan subtype A in geringe omvang voorkomt in het zuidelijk deel van de Moerputten.

Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek (132)

44. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- Tabel en tekst betreffende de doelstelling voor het habitatype H6510B vervallen.
- De volgende alinea met betrekking tot de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430A wordt toegevoegd:

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
038	Rijntakken (Uiterwaarden IJssel, Gelderse Poort)	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
095	Oosterlijke Vechtplassen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	conform ontwerp
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (136) als Natura 2000-gebied (besluit van 4 juli 2013, PDN/2013-136)

45. In de nota van toelichting wordt in paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) in de 1^e subparagraaf de volgende wijziging aangebracht:

- Het volgende habitattype vervalt:

H5130 Jeneverbesstruwelen

- De volgende habitattypen worden toegevoegd:

H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. Vegetaties
Verkorte naam Kranswierwateren

H7140 Overgangs- en trilveen
Verkorte naam Overgangs- en trilveen

betreft het subtype:

H7140A Overgangs- en trilveen (*trilvenen*)

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
Verkorte naam Oude eikenbossen

46. In de nota van toelichting worden in hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen), paragraaf 5.3 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De instandhoudingsdoelstelling voor het habitattype H5130 vervalt.

- Instandhoudingsdoelstellingen voor H3140, H7140A en H9190 worden toegevoegd:

H3140 **Kranswierwateren**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit

Toelichting Het habitattype komt voor in de Klotvennen (De Plateaux) in de directe nabijheid van de habitattypen zwak gebufferde vennen (H3130), *galigaanmoerassen (H7210) en vochtige heide, hogere zandgronden (H4010A).

H7140 **Overgangs- en trilvenen**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilveen, *trilvenen* (subtype A)

H9190 **Oude eikenbossen**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit

Toelichting Het habitattype is verspreid in geringe omvang vertegenwoordigd in het Leenderbos, Valkenhorst en op de Groote Heide (Heeze). Het laatste voorkomen is het grootste.

47. In de nota van toelichting worden in bijlage B.1 de volgende wijzigingen aangebracht:

Het 4^e punt wordt vervangen door de volgende tekst:

- Conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) maar in afwijking van de aanwijzing (2013) is het gebied niet meer aangewezen voor het habitattype jeneverbesstruwelen (H5130). Het is gebleken dat het voorkomen van jeneverbessen beperkt is tot min of meer solitaire struiken die elk van onvoldoende omvang zijn om tot het habitattype te worden gerekend (minimale oppervlakte 100 m²).

Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)

Er worden drie nieuwe punten toegevoegd:

- In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kranwierwateren (H3140) dat voorkomt ten oosten van Het Goor en in de Klotvennen in het deelgebied De Plateaux (in totaal 0,5 ha).
- In aanvulling op de aanwijzing is het gebied ook aangewezen voor het habitatype overgangs- en trilveen, *trilvenen* (H7140A), dat voorkomt in de Ronde Vlaas (Leenderbos) (0,5 ha).
- In aanvulling op de aanwijzing (2013) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190) dat verspreid voorkomt in in het Leenderbos, Valkenhorst en op de Grootte Heide ter hoogte van Heeze (in totaal 9 ha).

48. In de nota van toelichting worden in bijlage B.4 de volgende wijzigingen aangebracht:

- De alinea met betrekking tot de doelstelling voor het habitatype H5130 vervalt.
- De volgende alinea's met betrekking tot de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitatypen H3140, H7140A en H9190 worden toegevoegd:

H3140 – Kranwierwateren					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
146	Sarsven en De Banen	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x

Het overgrote deel van de landelijke oppervlakte van het habitatype kranwierwateren is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De twee gebieden met verreweg de grootste oppervlakten uitgestrekte kranwiervelden zijn de Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer (073) en Veluwerandmeren (076). De staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan⁹. Echter, niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling. In de gebieden Markermeer & IJmeer, Veluwerandmeren, Botshol (083) en Naardermeer (094) zijn zodanige oppervlaktes, van goede kwaliteit, van dit habitatype aanwezig, dat behoud voldoende is. In de gebieden Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Langstraat (130) en Sarsven en De Banen (146) is de kwaliteit van het habitatype reeds goed. Daarom is er hier op het aspect kwaliteit een behoudsdoelstelling geformuleerd.

⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Markermeer & IJmeer en Veluwerandmeren (Stcrt. 2010, 2212).

Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)

H7140A – Overgangs- en trilvenen, <i>trilvenen</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
065	Binnenveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x

Bijna drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “zeer ongunstig”.¹⁰ De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Bijna alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke opgave. In de gebieden Vecht- en Beneden-Reggegebied (039) en IJsselmeer (072) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en zijn er behoudsdoelstellingen geformuleerd, omdat er in deze gebieden slechts geringe oppervlakten van dit subtype aanwezig zijn en er weinig zicht is op herstel.

¹⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136)

H9190 – Oude eikenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Holtingerveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
032	Mantingerzand	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A4	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	conform ontwerp ^x

Ruim drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitatype oude eikenbossen bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype oude eikenbossen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig"¹¹. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de kwaliteit en/of oppervlakte beoogd. Een reden hiervoor is dat de kwaliteit reeds goed is (bijvoorbeeld Drentsche Aa-gebied (025)). Een andere reden is dat het habitatype over slechts een geringe oppervlakte voorkomt, waardoor er geen potentie is om de kwaliteit te verbeteren (onder andere het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)). Daarnaast geldt behoud van de oppervlakte wanneer uitbreiding ten koste gaat van andere waarden, (onder andere in Holtingerveld (029), waar uitbreiding ten koste zou gaan van het habitatype zandverstuivingen (H2330)).

¹¹ Staat van instandhouding en landelijke doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Stcrt. 2011, 4458).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 4 maart 2015 is voor dit wijzigingsbesluit het ontwerp gepubliceerd dat betrekking heeft op de wijziging van instandhoudingsdoelstellingen van 11 Natura 2000-gebieden.

Dit ontwerp-wijzigingsbesluit heeft in de periode van 4 maart tot en met 15 april 2015 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat door 2 personen en 6 organisaties zienswijzen zijn ingediend. De meeste zienswijzen betreffen verwijdering of toevoeging van instandhoudingsdoelstellingen in één van de betreffende Natura 2000-gebieden. Eén zienswijze had betrekking op twee Natura 2000-gebieden. De zienswijzen betreffen de volgende Natura 2000-gebieden: Duinen Terschelling (004), Duinen Schiermonnikoog (006), Lieftingsbroek (021), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Aamsveen (055).

De zienswijzen worden in deze bijlage per gebied behandeld. De in de zienswijzen gemaakte opmerkingen zijn steeds cursief gezet waarna het antwoord volgt waarbij allereerst wordt aangegeven of de betreffende zienswijze tot wijziging van het besluit ten opzichte van het ontwerp heeft geleid tot aanpassing van het besluit. Vervolgens wordt daarvoor een nadere motivering gegeven voor zover die al niet volgt uit de aanpassing van het besluit. De antwoorden dienen in samenhang te worden gelezen met de wijzigingsteksten met betrekking tot bijlage B1 in de nota van toelichting bij dit wijzigingsbesluit.

2 BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN

2.1 Duinen Terschelling (004)

Een inspreker stemt in met het schrappen van het habitatype Duinbossen, binnenduintrand (H2180, subtype C) aangezien dit habitatype niet in het gebied aanwezig blijkt te zijn. Dezelfde inspreker kan ook instemmen met het toevoegen van Blauwgraslanden (H6410) aangezien het habitatype ook daadwerkelijk voorkomt in de Duinen Terschelling. In het Natura 2000-beheerplan is hier ook al rekening meegehouden en worden maatregelen voorgesteld voor dit habitatype.

Deze onderdelen van de zienswijze vormt geen aanleiding om het ontwerpbesluit aan te passen.

Inspreker heeft echter bedenkingen ten aanzien van het opnemen van het habitatype Slijkgrasvelden (H1320). Dit habitatype komt mogelijk nog voor op de Cupido's polder. Het is hier heel dynamisch, waardoor het habitatype weggeslagen wordt door de zee. Een deel van de oostrand ligt inmiddels al in zee. De kans is groot dat dit habitatype er al niet meer is, of binnenkort verdwijnt. Inspreker stelt voor dit habitatype niet op te nemen. Een alternatief kan zijn om bij de formulering van het doel van dit habitatype een tekst op te nemen waarmee voorkomen wordt dat bij het verdwijnen van het habitatype de verplichting tot het nemen van maatregelen ontstaat. Wellicht kan dat door toevoeging van de volgende tekst:

"Het habitatype komt voor op de grens met het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Behoud oppervlakte geldt binnen de natuurlijke fluctuaties tengevolge van erosie- en sedimentatie. Afname ten gunste van habitatype x is geaccepteerd indien de natuurlijke dynamiek zorgt voor erosie van het habitatype."

De zienswijze geeft aanleiding om het ontwerpbesluit aan te passen. Het niet opnemen van het habitatype zoals inspreker voorstelt is niet mogelijk. In een gebied voorkomende waarden kunnen niet worden weggelaten¹² omdat behoud niet mogelijk lijkt. Wel kan in de formulering van de instandhoudingsdoelstelling rekening worden gehouden met het dynamische karakter van het gebied van voorkomen. Dit wordt tot uitdrukking gebracht in de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling waarin is aangegeven dat het bereiken van de doelstelling in samenhang kan worden beoordeeld met het voorkomen van het habitatype op de nabijgelegen Boschplaat dat deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

¹² Zie bv. de uitspraak 201305336/1/R2 van 17 september 2014 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State met betrekking tot het aanwijzingsbesluit Korenburgerveen van 25 april 2013.

Het voorstel tot verwijdering van habitattype H2180C uit de lijst van instandhoudingsdoelen betreft een Natura 2000-gebied waarin sinds november 2014 een vergunning voor gaswinning is aangevraagd bij het ministerie van Economische Zaken. Het terrein aan de noordwestzijde van het bos van Hoorn (grenzend aan een locatie waar H2180C is beschermd) is recent bij de voorbereiding van gaswinningsplannen aangeduid als mogelijke boorlocatie. Een inspreker is van mening dat ingrijpen in de bestaande situatie door verwijdering van een habitattype in de onderhavige situatie op Terschelling kan leiden tot een beroep op een zogenaamde lagere waardering van het beschermingsniveau binnen het beschermde natuurgebied, teneinde een locatie voor gaswinning binnen het gebied te legitimeren. Inspreker vindt het ongewenst om binnen de periode waarin het Ministerie EZ een besluit voorbereidt om op en rond Terschelling al dan niet gaswinning toe te staan, over te gaan tot verwijdering van habitattype H2180C uit het aanwijzingsbesluit van 30 januari 2009. Deze aanwijzing dient ten aanzien van dit habitattype te worden gehandhaafd indien en zolang niet onomstotelijk blijkt dat een verwijdering van een instandhoudingsdoel geen enkele invloed zal hebben op het vergunnen van winning van delfstoffen in dit gebied.

Ook een andere inspreker meent dat het verwijderen van een habitattype leidt tot een verlaging van het beschermingsniveau in het beschermde natuurgebied. Inspreker is van mening dat uitgesloten dient te worden dat een eventuele lagere natuurwaarde in dit gebied kan leiden tot het verlenen van een vergunning voor gaswinning in en rond dit gebied. Het toestaan van gaswinning binnen of grenzend aan een Natura 2000-gebied zal leiden tot uitholling van de beschermende intentie van de Natura 2000-regelgeving. Zware industriële activiteiten, zoals gaswinning op een locatie die omringd wordt door beschermd Natura 2000-gebied, zal de natuurwaarde van dat Natura 2000-gebied onmiskenbaar verminderen. Natuurbescherming zoals bedoeld met Natura 2000 en de ecologische hoofdstructuur zullen daarmee principieel worden ondermijnd. Inspreker verzoekt derhalve grondig te onderzoeken of de wijzigingen zoals worden voorgesteld, ingegeven zijn vanwege, de vergunningaanvraag tot gaswinning op en rond Terschelling. Indien er enig verband is tussen de criteria op grond waarvan gaswinning mogelijk wordt en het verwijderen van het genoemde habitattype, zal ons inziens het laatste niet moeten worden doorgevoerd.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het wijzigingsbesluit. De enige reden voor het verwijderen van niet in Natura 2000-gebieden aanwezige waarden uit de betreffende aanwijzingsbesluiten is de komende vaststelling van de PAS-gebiedsanalyses en beheerplannen waarin het niet wenselijk is rekening te moeten houden met instandhoudingsdoelstellingen voor afwezige waarden. Dergelijke doelstellingen dienen geen enkel doel: er kunnen immers geen gerichte maatregelen worden genomen voor het behoud van iets dat er niet is. Ook bescherming tegen nieuwe ontwikkelingen op grond van deze waarden is niet mogelijk. Handhaving van dergelijke instandhoudingsdoelstellingen heeft daarom geen enkele zin. Het verwijderen van afwezige waarden uit de aanwijzingsbesluiten betreft naast Duinen Terschelling ook nog 10 andere Natura 2000-gebieden. Van deze gebieden waren de habitattypenkaarten eind 2014 gereed of was voldoende duidelijk dat er doelen zijn gesteld voor habitattypen die op de habitattypenkaart ontbreken (en ook niet in 2004 aanwezig waren) en dus niet aanwezig zijn. Het in procedure brengen van het ontwerp-wijzigingsbesluit staat dan ook niet in verband met de plannen voor gaswinning op Terschelling. Bovendien is het hoogstwaarschijnlijk dat alleen de aanwezigheid van Duinbossen, *binnenduinrand* (H2180C) doorslaggevend zou zijn voor het al of niet verlenen van een vergunning voor gaswinning. De eerdere aanwijzing van dit subtype berustte op een fout in de vegetatiekaart die ten grondslag lag aan de concept-habitattypenkaart. Op de definitieve habitattypenkaart zijn de betreffende vlakken vervangen door (zoekgebieden voor) subtype A van hetzelfde habitattype (H2180A). Ze blijven dan ook beschermd. De afwezigheid van H2180C betekent dus geenszins dat de betreffende bosjes "waardenloos" zijn geworden. Op de habitattypenkaart is de code H2180C vervangen door "ZGH2180" hetgeen betekent dat het met zekerheid habitattype duinbossen (H2180) betreft maar dat niet duidelijk is of om welk subtype het gaat (H2180A of H2180B, resp. droge of vochtige duinbossen). Ten tweede zijn in het Fomerumerbos en het Hoornsebos waar H2180C zou voorkomen, ook de beide andere subtypen van H2180 aanwezig (bijna een kwart van beide bossen betreft H2180), en het aangrenzende open duingebied is nagenoeg vlakdekkend bedekt met een scala van duinhabitattypen (zie de overzichtskaart van habitattypen opgenomen in de ontwerp-PAS-gebiedsanalyse Duinen Terschelling, figuur 2.2a-2c, pag. 7-8). Ook bevinden zich in de duinen leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Veel van deze waarden zijn gevoeliger voor ingrepen zoals gaswinning in en nabij het gebied dan duinbossen (H2180).

Een inspreker stelt vast dat bosbeheer en vegetatieontwikkeling zaken zijn van lange adem. Het past niet dat een aanwijzing uit 2009 reeds enkele jaren later weer wordt verwijderd. Aan de beschrijving in hoofdlijnen van het Aanwijzingsbesluit van 2009 ligt ten grondslag de bescherming en langzame omvorming van de verschillende potentieel waardevolle habitat typen naar kwalitatief hoogwaardige habitat-typen in het Natura 2000 gebied. De habitattypen in beschermde zones, die bij de aanwijzing in 2009 in beperkte mate aangetroffen werden, kunnen door langdurige en gericht beheer maatregelen tot ontwikkeling worden gebracht. Inspreker verwijst verder naar het profiel van het habitatype dat in 2008 is opgesteld. Inspreker verzoekt het habitatype Duinbossen, binnenduinrand (H2180C) als waarde te handhaven. De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het wijzigingsbesluit. Het heeft geen enkele zin een instandhoudingsdoelstelling op te nemen voor een subtype van een habitatype dat niet in het Natura 2000-gebied aanwezig is en ook in het recente verleden niet aanwezig was. De instandhouding van het gebied moet worden gericht op de aanwezige Natura 2000-waarden en niet op waarden die misschien ooit nog eens zullen ontstaan. Daarbij wordt in aanmerking genomen dat het subtype in 13 andere Nederlandse Natura 2000-gebieden een instandhoudingsdoelstelling heeft, waardoor een belangrijk deel van de landelijke oppervlakte binnen Natura 2000 bescherming geniet.

2.2 Duinen Schiermonnikoog (006)

Een inspreker stemt in met het schrappen van het habitatype Duinen met kraaiheide (H2140) aangezien dit habitatype niet in het gebied aanwezig blijkt te zijn.

De zienswijze vormt geen aanleiding om het ontwerpbesluit aan te passen.

Een inspreker heeft bedenkingen bij het toevoegen van de habitattypen Zilte pionierbegroeiingen (H1310) en Schorren en zilte graslanden (H1330). Deze habitattypen liggen op het Groene Strand. Het betreft hier waarschijnlijk een verschil tussen de fysieke en de virtuele werkelijkheid in het geografisch informatiesysteem. Oftewel, het habitatype komt mogelijk in werkelijkheid niet voor binnen Duinen Schiermonnikoog. Het habitattypenbestand is bovendien gebaseerd op verouderde informatie. Deze habitattypen zouden niet moeten worden opgenomen. Bovendien moet het Natura 2000-beheerplan worden aangevuld, terwijl het gebiedsproces net is afgerond.

De zienswijze geeft aanleiding om het ontwerpbesluit aan te passen. Het niet opnemen van beide habitattypen zoals inspreker voorstelt is niet mogelijk. In een Natura 2000-gebied voorkomende waarden kunnen niet zomaar worden weggelaten¹². Wel kan in de formulering van de instandhoudingsdoelstelling rekening worden gehouden met de beperkte voorkomens van beide habitattypen in combinatie met het voorkomen in aangrenzende Natura 2000-gebieden waarmee Duinen Schiermonnikoog een samenhangend geheel vormt. Dit wordt tot uitdrukking gebracht in de toelichtingen op de betreffende instandhoudingsdoelstellingen waarin is aangegeven dat het bereiken van de doelstellingen in samenhang dient te worden beoordeeld met het voorkomen van beide habitattypen op het nabijgelegen Groene Strand en op de Oosterkwelder die deel uitmaken van resp. het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone en het Natura 2000-gebied Waddenzee. Overigens zei erop gewezen dat Zilte pionierbegroeiingen, Zeevetmuur (H1310B) en/of Schorren en zilte graslanden, buitendijks (H1330A) niet alleen voorkomen in de omgeving van het Groene Strand maar ook in de Kobbeduinen, langs de Kooiduinen en nabij de Westerplas in terreindelen die deel uitmaken van het Natura 2000-gebied Duinen Schiermonnikoog.

2.3 Lieftingsbroek (021)

Een inspreker stelt vast dat in het gebied goed ontwikkelde elzenbroekbossen voorkomen, die zich ook uitbreiden. Vegetatiekundig vallen deze onder het habitatype *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0, subtype C). Of ook aan de voorwaarde is voldaan dat dit bos onder directe invloed staan van de beek en/ of gevoed worden door grondwater afkomstig van aangrenzende hoger gelegen gebieden is discussie mogelijk. De laagte waarin het elzenbroekbos zich bevindt, word niet overstroomd door de beek. Wel zijn door het opzetten van de beek en door inrichtingsmaatregelen in de directe omgeving van het bos de waterstanden sterk verhoogd (>0.6m boven maaiveld in winter/vroege voorjaar, gedeeltelijke droogval in

zomer). Bij recent vegetatiekundig onderzoek in het gebied werden geen directe kwelverschijnselen waargenomen, maar in grote delen van het elzenbroekbos stond het water ver boven maaiveld. De inspreker pleit ervoor het habitattype te handhaven in afwachting van nader hydrologisch onderzoek naar de grondwaterinvloed.

De zienswijze is niet overgenomen. Beïnvloeding van de waterhuishouding van het elzenbroekbos in het gebied via inundatie of kwel kan alleen al worden uitgesloten op grond van de grote afstand tot de beek: de Ruiten Aa ligt op een afstand van hemelsbreed 800 tot 1000 meter van het elzenbroekbos. Beekinvloed is slechts mogelijk op korte afstand van de beekloop. De hoge waterstanden moeten dan ook het gevolg zijn van kwel uit hogere gronden. De voorwaarde van beekinvloed blijkt ook uit de definitie van het habitattype zoals opgenomen in de Europese handleiding¹³: "Riparian forests of *Fraxinus excelsior* and *Alnus glutinosa*, of temperate and Boreal Europe lowland and hill watercourses (44.3: *Alno-Padion*); [...] All types occur on heavy soils (generally rich in alluvial deposits) periodically inundated by the annual rise of the river (or brook) level, but otherwise well-drained and aerated during low-water."

Volgens een inspreker is het habitattype Hoogveenbossen (H91D0) niet aangetroffen bij een recent uitgevoerde vegetatiekartering. Hoewel de boomlaag op de lokatie die op de habitattypenkaart is aangemerkt als H91D0, wordt gedomineerd door berk en veenmossen met een relatief hoge bedekking, valt het meetpunt vegetatiekundig volgens inspreker onder de wilgenbroekstruwelen (36Aa02) (richting elzenbroek, 39Aa02) en is het verder verwijderd van berkenbroek (40Aa02). De inspreker verzoekt dan ook dit habitattype niet toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen. De aanwezigheid van het habitattype is gebaseerd op vegetatieopnamen uit 1995 en 2004, bevestigd door de habitatkartering van 2008. De locatie en de omgrenzing zijn op de habitattypenkaart van december 2014 gecorrigeerd op basis van veldwaarnemingen van de beheerder. Het habitattype bestond in 1995 uit de typische subassociatie van het Zompzegge-Berkenbroek en in 2004 (dus ten tijde van het plaatsen van het gebied op de communautaire lijst) uit de subassociatie met melkeppe van het Zompzegge-Berkenbroek. Het staat dus vast dat H91D0 aanwezig was en beschermd moet worden. De in de zienswijze genoemde wilgen stonden er in 2004 ook al en waren ook toen al geen reden om de vegetatie te rekenen tot een wilgenstruweel (waarin immers geen berken met veenmossen kunnen domineren). In de recente vegetatiekartering waarnaar wordt verwezen, is de plek die op de goedgekeurde habitattypenkaart¹⁴ is opgenomen als H91D0, aangeduid met de vegetatiecodes LA1 en Q1/LA1. Deze codes staan voor resp. elzenbroekbossen (type van Zwarte els en Elzenzegge) en complex van grauwwilgstruweel en elzenbroek. Nergens uit de vegetatiekartering blijkt dat rekening is gehouden met de aanwezigheid van het habitattype hoogveenbossen (H91D0). Helaas is blijkbaar in het kader van de recente kartering geen vegetatieopname verricht in het bosje dat op de habitattypenkaart is aangeduid als H91D0. Slechts op één plek in het rapport wordt het habitattype H91D0 genoemd (pag. 20), maar het is onduidelijk of dit specifiek de H91D0-locatie betreft: "Een indeling bij de Veenbossen H91D0 is niet mogelijk vanwege het ontbreken van een goed ontwikkelde moslaag met veenmossen. De schommelingen in de waterstand zijn te groot om een veenmoslaag te kunnen laten ontwikkelen." Deze uitspraak is immers in tegenspraak tot wat inspreker in zienswijze zegt over de aanwezigheid van veenmossen. Waarschijnlijk wordt bedoeld dat door het verhogen van het waterpeil de bedekking door veenmossen zeer recent is afgenomen. Mocht daardoor sprake zijn van een verslechtering van de kwaliteit van H91D0, dan nog is dat geen reden om van bescherming af te zien. Een verslechtering sinds het ingaan van de bescherming van het gebied (2004) mag niet worden vertaald in het niet meer beschermen van het betreffende habitat.

Dezelfde inspreker maakt naar aanleiding van een recente vegetatiekartering ook een aantal opmerkingen over het voorkomen van enkele andere habitattypen die in het gebied voorkomen.

Deze opmerkingen worden hier verder buiten behandeling gelaten omdat ze geen consequenties hebben voor het al dan niet opnemen van instandhoudingsdoelstellingen in het besluit. De vaststelling van de habitattypenkaart, die onderdeel uitmaakt van het beheerplan en de PAS-gebiedsanalyse, valt buiten het kader van de wijziging van het aanwijzingsbesluit. Het aanwijzingsbesluit betreft alleen de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing van het gebied.

¹³ Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28 (European Commission, 2013)

¹⁴ Deze kaart is in bijlage 2 opgenomen in de PAS-gebiedsanalyse (ontwerp van 22 december 2014)

2.4 Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046)

Een inspreker, die eigenaar is van gronden rondom het gebied, stelt vast dat de habitattypen zure vennen (H3160) en veenbos (H91D0) zijn toegevoegd. Dit is kennelijk gebeurd op grond van de habitatkaart uit de PAS-gebiedsanalyse, waarop 2 plekken staan ingetekend waar deze 2 habitats zouden voorkomen. Na bezichting van deze plekken komt inspreker tot de conclusie dat deze habitats niet aanwezig zijn of niet in een zodanige hoeveelheid dat deze als habitat aangemeld dient te worden. De toevoeging van twee habitattypen dient dan ook teniet worden gedaan.

De zienswijze heeft wat betreft het habitatype H3160 geleid tot aanpassing van het besluit (zie onder). Voor het ontwerp-wijzigingsbesluit was de habitatypenkaart, zoals opgenomen in de PAS-gebiedsanalyse, het uitgangspunt. Het habitatype zal weer van de habitatypenkaart worden verwijderd.

Enkele insprekers stellen vast dat het habitatype zure vennen is toegevoegd. In de toelichting staat het zure ven voorkomt langs het Rietven in de Bergvennen. Dit ven zou een omvang hebben van 110 m². Deze insprekers hebben in het veld geen apart ven vastgesteld. Ter plekke is enkel het zeer zwak gebufferde ven te zien. Er zou duidelijk iets te zien moeten zijn omdat een zuur ven nou eenmaal een andere waterkwaliteit heeft als een zeer zwak gebufferd ven. Het op de habitatkartering aangegeven gebied maakt integraal deel uit van het type zeer zwak gebufferde vennen (H3110). Om deze reden verzoeken de insprekers dit habitatype niet in het aanwijzingsbesluit op te nemen.

De zienswijzen met betrekking tot het habitatype zure vennen (H3160) zijn overgenomen: het habitatype wordt niet toegevoegd aan de instandhoudingsdoelstelling van het gebied. De voorgenomen toevoeging blijkt te berusten op een verkeerde interpretatie van het vegetatietype waarop de toekenning van het habitatype was gebaseerd. De betreffende vegetatie betrof geen Rompgemeenschap met Knolrus en Veenmos (6RG4), maar een veenmosrijke vorm van de Associatie van Biesvaren en Waterlobelia (6Aa1) en dus behoort deze zone tot het habitatype Zeer zwakgebufferd vennen (H3110) waartoe het aangrenzende ven ook behoort.

Ook een andere inspreker wijst erop dat ter plaatse langs het Rietven in de Bergvennen het habitatype Zure vennen (H3160) niet voorkomt. Ter nadere staving van het standpunt van cliënt, wordt verwezen naar een notitie van Onderzoekscentrum B-Ware. Daaruit volgt helder en zonder voorbehoud dat gelet op het Profielendocument (2008) geen sprake is van Zure vennen (H3160). Daarbij zij opgemerkt dat het enkele feit dat er Knolrus en Veenmos in een rompgemeenschap langs een oever voorkomt, niet maakt dat sprake is van een zuur ven. Er moet ook water zijn dat aan de gestelde kwalificaties voldoet als opgenomen in het Profielendocument. Ter plaatse is daar per definitie geen sprake van, nu sprake is van zeer zwakgebufferd water. Voorts wijst B-Ware erop dat de aanwijzing van een oever dat onderdeel uitmaakt van een zeer zwakgebufferd ven, als zuur ven tot ongewenste complicaties kan leiden in het beheer. Juist nu niet tegelijkertijd zuur water en zeer zwak gebufferd water aanwezig kan zijn.

De zienswijze is overgenomen: zie voor een toelichting het vorige antwoord.

Enkele insprekers stellen vast dat ook het habitatype hoogveenbossen (H91D0) is toegevoegd.

Een inspreker merkt op dat in het op de habitatkaart ingetekende gebied sporadisch natuurtypen voorkomen, welke hoogveenbossen typeren. In de buitenste zone van het gebied komt dit habitatype niet voor, hier zijn enkel berken aanwezig. Middenin het gebied is erg open met zelfs open water. Wat over blijft is een stuk waar wellicht de natuurtypen voorkomen welke hoogveenbossen typeren. Dit stuk is gearceerd op de bijgevoegde foto, opgemeten is dit stuk 850 m². Volgens het Profielendocument is 1000 m² vereist voor het opnemen van dit habitatype.

Andere insprekers bevestigen dat op de plek welke aangemerkt staat als veenbos (hoogveenbossen), enige bebossing in de vorm van berken aanwezig is. Enkel is de buitenkant (12 m) van het aangemerkte gebied zeker geen veenbos. Dit betreft gewone berkenopslag. In het midden van het aangemerkte gebied is een grote open plek (onbebost) met daar middenin open water (ook geen veenbos). Het overige deel zou wellicht als veenbos door kunnen, echter zetten insprekers daar vraagtekens bij. Bij het bekijken van luchtfoto's heeft één van de insprekers geconstateerd dat het overige deel welke wellicht veenbos is, circa 700 m² bedraagt. Dit is veel minder dan de 1000 m² welke volgens het Natura 2000 Profielendocument wordt voorgeschreven als minimum-oppervlakte van bos. Ook een andere inspreker betwijfelt het voorkomen van hoogveenbosvegetatie, en als dat zo zou zijn is de oppervlakte zeker minder dan 0,1 ha.

De zienswijzen met betrekking tot het habitatype hoogveenbossen (H91D0) zijn niet overgenomen. De situatie op de plek ten noorden van de Bergvennen is naar aanleiding van de ingediende zienswijzen aan een nader onderzoek onderworpen. Het bosje betreft een berkenbroekbos (ca. 71 x 62 m², 4024 m²) in een langzaam verlandende pingoruïne. Van het water resteert een bospoel met veenmos, pitrus en lisdodde. De poel, die niet tot een habitatype behoort, is niet groter dan op de habitatypenkaart is aangeduid (335 m²). Het bosje bestaat uit de boomsoort zachte berk: volwassen bomen, waarvan de grootste zo'n 10-15 meter hoog zijn. Het gehele bosje is nat, met veel veenmos op de bodem met her en der ook veenpluis en op de wat drogere delen pijpenstrootje. Het gehele bosje behoort tot de plantenassociatie van Zompzegge-Berkenbroek (*Carici curtae-Betuletum pubescentis*, 40Aa2), één van de vegetatietypen die worden gerekend tot het habitatype Hoogveenbossen. Aan de randen komen ook wilgenstruiken voor, maar dat past in de definitie van het vegetatietype. De oppervlakte van habitatype H91D0 in het bosje bedraagt ruim 4000 m². Ook al zou de oppervlakte van de poel iets groter zijn (de digitale versie van topografische kaart 1: 10.000 vermeldt 523 m²) dan nog bedraagt de omvang van het habitatype in het bosje veel meer dan de vereiste minimum-oppervlakte van 1000 m² (nl. 3836 m²).

Een inspreker is onaangenaam verrast door deze wijziging. De gebiedsanalyse voor dit Natura 2000-gebied is nog niet eens vastgesteld en nu al komt het ministerie met een wijzigingsbesluit. Eén habitatype wordt verwijderd en twee worden er toegevoegd. De gebiedsanalyse zal hierop moeten worden aangepast omdat deze habitattypen hierin niet zijn opgenomen. Wat betekent dit voor de te nemen maatregelen? Vergen deze twee habitattypen extra maatregelen die niet in de huidige gebiedsanalyse zijn opgenomen? Heeft dit ook betekenis voor de ontwikkelingsruimte voor dit gebied? Deze tussentijdse wijzigingen zijn uitermate ongewenst en ondermijnen het draagvlak temeer daar het ministerie daarop geen enkele manier over communiceert. Uit publicaties van de rijksoverheid moet worden vernomen dat dit ontwerp-wijzigingsbesluit is genomen. Deze wijziging mag niet leiden tot extra maatregelen die mogelijk schadelijk zijn voor de (ontwikkeling van de) agrarische bedrijven in de omgeving van dit Natura 2000-gebied.

Een andere inspreker wil allereerst opmerken dat het opmerkelijk is dat er habitats worden toegevoegd aan het besluit. Het gebied is nu al bijna 10 jaar aangemerkt als Natura 2000 dan wel Habitatrichtlijngebied, het is dan opmerkelijk dat pas wanneer het beheerplan/gebiedsanalyse voor een groot deel gereed is weer nieuwe habitats opduiken. Dit bemoeilijkt enkel het proces en zal de een snelle planuitwerking tegen werken. De zienswijzen hebben wat bovenstaande opmerkingen betreft, niet geleid tot aanpassing van het besluit. De wijzigingen die voortvloeien uit dit wijzigingsbesluit, beogen ervoor te zorgen dat de habitattypen die in het beheerplan en in de PAS-gebiedsanalyse worden behandeld, overeenstemmen met de vermelding van habitattypen op de habitatypenkaart. Dat is in dit geval verbeterd voor de inwerkingtreding van de PAS omdat anders maatregelen hadden moeten worden opgenomen voor afwezige habitattypen. Handhaving van instandhoudingsdoelstellingen voor afwezige waarden kan de volledigheid van de gebiedsanalyse ondermijnen omdat dan niet voor alle instandhoudingsdoelstellingen maatregelen zijn opgenomen. De toevoeging van habitatype H91D0 betekent niet dat in de PAS-gebiedsanalyse en in het beheerplan extra maatregelen dienen te worden getroffen. Ook heeft de toevoeging geen invloed op de ontwikkelingsruimte. Op de betreffende plek wordt de kritische depositiewaarde van habitatype H91D0 (1786 Mol N/ha/jaar) niet overschreden. Bovendien wordt het bosje aan drie zijden omgeven door een habitatype (H6230vka) met een lagere kritische depositiewaarde (714 Mol N/ha/jaar). De uniforme algemene voorbereidingsprocedure die van toepassing is op de wijziging van aanwijzingsbesluiten ex artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998, is bedoeld om belanghebbenden te informeren over voorgenomen aanpassingen van dergelijke besluiten. Deze wijziging was overigens al aangekondigd in de PAS-gebiedsanalyse zoals die op 24 december 2014 door Gedeputeerde Staten van Overijssel is vastgesteld (paragraaf 2.8, pagina 13): "Het habitatype Stuifzandheiden met struikhei (H2310) komt niet voor binnen het Natura 2000-gebied. [...] Een wijziging van het aanwijzingsbesluit op dit punt zal binnenkort in procedure worden gebracht om de instandhoudingsdoelen voor Stuifzandheiden met struikhei uit het aanwijzingsbesluit te verwijderen. [...] Op de habitatypenkaart van Bergvennen & Brecklenkampse Veld zijn ook de habitattypen Zure vennen (H3160) en Hoogveenbossen (H91D0) weergegeven. Deze habitattypen komen niet voor in het aanwijzingsbesluit en worden in deze PAS-gebiedsanalyse niet verder uitgewerkt. Indien voor deze habitattypen doelen worden toegevoegd bij de hiervoor genoemde wijziging van het aanwijzingsbesluit, dan zal de gebiedsanalyse hierop tevens aangepast worden."

2.5 Aamsveen (055)

De inspreker merkt op dat de huidige boszone ten westen van de Glanerbeek begin 19e eeuw geheel bestond uit opgaand bos en hakhout. Op de Topografisch Militaire Kaart (1850) staat geen opgaand bos aangegeven maar wel strubbenbos/moerasbos. Dit duidt op een oude bosgroeiplaats. Echter uit de Bonnekaart (1900) en de kaart uit 1929 blijkt dat er vrijwel geen bos aanwezig was maar heide en hooilanden. In dit geval is er dus geen sprake van continu aanwezig oud bos. Slechts in enkele bospercelen zijn oud-bosplanten die deze periode hebben overleefd en waarvan de vegetatie aangeeft dat er begin 19e eeuw bos stond. De locaties met het habitatype Oude eikenbossen (H9190) herbergen echter geen oud-bossoorten vandaar het verzoek dit habitatype te schrappen.

De zienswijze is overgenomen: het habitatype oude eikenbossen (H9190) wordt niet toegevoegd aan de instandhoudingsdoelstelling van het gebied. Rond 1850 was weliswaar op de betreffende plekken bos aanwezig (zg. oude bosgroeiplaats, één van de voorwaarden voor de aanwezigheid van dit habitatype bij gebrek aan oude eiken) maar begin 20e eeuw was het bos verdwenen en vervangen door heide en hooilanden. Dit hoeft geen bezwaar te zijn voor de toekening van de waardering "oude bosgroeiplaats" zolang er maar aanwijzingen zijn dat de kenmerkende soorten van dergelijke plekken de afwezigheid van bos hebben overleefd. In geval van heide is dit goed mogelijk maar in geval van hooilanden minder waarschijnlijk. Op de plekken in het Aamsveen die op de habitatypenkaart van 2013 zijn aangeduid als het habitatype Oude eikenbossen (H9190), ontbreken deze kenmerkende soorten. Dit betekent dat de waardering "oude bosgroeiplaats" niet kan worden gehandhaafd en H9190 niet aanwezig is.